

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት በመ.ቁ 34077 መጋቢት 1 ቀን 1998 ዓ.ም እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 46125 ኅዳር 29 ቀን 1999ዓ.ም አመልካች በተጠሪ ላይ ያቀረበው ክስ በይርጋ ቀሪ ሆኗል በማለት የሰጧቸው ውሳኔዎች መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመባቸው ስለሆኑ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 348 (1) መሠረት ተሸረዋል።
2. አመልካች በተጠሪ ላይ ያቀረበው ክስ በይርጋ ቀሪ ያልሆነ ስለሆነ የፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት ግራ ቀኙ በፍሬ ጉዳይ ረገድ ያቀረቡትን ክርክር መርምሮ የበኩሉን ውሳኔ እንዲሰጥ በፍ.ብ.ሕ.ሥ.ሥ.ቁ 341 መሠት ተመልሶለታል።
3. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ።
4. መዝገቡ ተገዝቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰ/መ/ቁ. 28997

ታህሳስ 1 ቀን 2000 ዓ.ም

ዳኞች:- መንበረሐይ ታደሰ

ፍስሐ ወርቅነህ

ሐገሥ ወልዱ

ሒሩት መለስ

ታፈሰ ይርጋ

አመልካች:- ስለአሶሳ ዞን ግብርና እና ትምህርት መምሪያዎች

የቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል መንግሥት ፍትህ ቢሮ፤

ተጠሪ:- - በላይ ወርቁ ቀረበ።

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ:-

ጉዳዩ ይዞታዬ በተከሣሾች በመወሰዱ በላይ ላይ (በመሬቱ ላይ) የነበሩትን ልዩ ልዩ ተክሎች ግምት በካሳ መልክ ይክፈሉኝ በሚል ተጠሪ በመሠረተው ክስ መነሻነት የተጀመረውን ክርክር የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በቤኒሻንጉል ብ/ክ/መ በአሶሳ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን ፍ/ቤቱ ከሣሻና ተከሣሾች ያቀረቡትን ክርክር ከሰማ በኋላ ተከሣሾች ብር 148,600 (መቶ አርባ ስምንት ሺ ስድስት መቶ) ለከሣሻ ይክፈሉ ሲል ወስኗል። በሌላ በኩል ደግሞ የሥር ተከሣሾች ውሳኔውን በመቃወም ለክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ በማለታቸው ክርክሩ በድጋሚ ተሰምቶአል። በመጨረሻም ፍ/ቤቱ የኃላፊነቱን መጠን ብቻ በማሻሻል ብር 75,000 (ሰባ አምስት ሺህ) እንዲክፈል በአብላጫ ድምጽ ወስኗል። አቤቱታው የቀረበው በዚሁ ላይ ነው።

እኛም አመልካች የሥር ተከሣሾችን በመወከል የካቲት 9 ቀን 99 ዓ.ም በጻፈው ማመልከቻ ያቀረበውን አቤቱታ መሠረት በማድረግ ተጠሪውን አስቀርቦን ክርክሩን ሰምተናል። አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው

የሥር ተከሣሾች በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ያቀረቡት የይርጋ ክርክር የመታለፉን አግባብነት ለመመርመር ነው። በዚህ መሠረትም ይህን ነጥብ ከሥር ጀምሮ ከተደረገው ክርክር፣ አቤቱታ ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሌሎች ጋር አገናዝቦን መርምራለን።

ከመዝገቡ መገንዘብ እንደቻለው ተጠሪ ላቀረበው የካሣ ጥያቄ መነሻ የሆነው መሬት ተወሰደ የተባለው በ1984 ዓ.ም ሆኖ ተጠሪ የካሣ ይከፈለኝ ክስን ለፍ/ቤት ያቀረበው ደግሞ በ1998 ዓ.ም ነው። አመልካች የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ያቀረበውም ከውል ውጭ የደረሰን ኃላፊነት መሠረት በማድረግ የቀረበው የካሣ ክፍያ ጥያቄ በፍ/ብ/ሕግ ቁ. 2143 መሠረት በሁለት ዓመት ይርጋ ቀሪ ሆኖአል በማለት ነው። የሥር ፍ/ቤቶችም ጉዳዩ ደረሰ የተባለበትን ጊዜ እና ክስ የቀረበበትን ጊዜ በማስመልከት የቀረበው የፍሬ ነገር ክርክር ትክክል መሆኑን ግንዛቤ ወስደዋል። የአመልካችን የይርጋ ክርክር ውድቅ ያደረጉትም ክርክሩን በማስረጃ አላስደገፉም በማለት ሳይሆን፣ ተጠሪ ክስን ከመመስረቱ በፊት ለከተማው ማዘጋጃ ቤት ጥያቄ አቅርቦ ስለነበር የይርጋው አቆጣጠር በፍ/ብ/ሕግ ቁ. 1851 በተደነገገው መሠረት ተቋርጦአል የሚል ምክንያት በመስጠት ነው።

እንደምንመለከተው ተጠሪ ከ1998 ዓ.ም ዓ.ም በፊት በየትኛውም ፍ/ቤት ክስ አልመሠረተም። ይህም ማለት በፍ/ብ/ሕግ ቁ. 1851(ለ) እንደተመለከተው መብቱ እንዲታወቅለት በፍ/ቤት ክስ አቅርቦ ካሳ ሊከፍሉኝ ይገባል ለሚላቸው ሰዎች (አካላት) አስታውቆ አልተገኘም። ተከሣሾችም ቢሆኑ እዳውን አምነው ተገኝተዋል አልተባለም። እነዚህ በሕገ የተመለከቱት ሁኔታዎች ተሟልተው ባልተገኙበት ጊዜ በሕገ የተቀመጠው የይርጋ አቆጣጠር ተቋርጦአል ለማለት የሚቻል አይደለም። ተጠሪ መሬቱን ወስዷል ወይም አስወስዷል ላለው የከተማው ማዘጋጃ ቤት ጥያቄ አቅርቦ ሊሆን ይችላል። ይህ ግን የይርጋ ማቋረጫ ሁኔታ ተደርጎ በሕገ የተቀመጠ ባለመሆኑ ተጠሪ መከራከሪያ ሊያደርገው አይችልም። የሥር ፍ/ቤቶችም ይህንኑ መከራከሪያ በመቀበል

መወሰናቸው ትክክል አይደለም። በመሆኑም አቤቱታ የቀረበበት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል።

ው ሣ ኔ

1. አቤቱታ የቀረበባቸው የቤኒሻንጉል ጉምዝ ብ/ክ/መ/የአሰሳ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 1359 ሐምሌ 21 ቀን 98 ዓ.ም የሰጠውና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ.ቁ.916 ጥር 21 ቀን 99 ዓ.ም በአብላጫ ድምጽ የሰጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 348(1) መሠረት ተሸረዋል።
2. ተጠሪ ያቀረበው የካሣ ጥያቄ በይርጋ ቀሪ ሆኖአል ብለናል።
3. ወጭና ኪሣራ ግራቀኝ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ። መዝገቡ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት የዳኞች ፊርማ አለበት

ነ/ዓ